

"In elk ontwerp zitten fouten. Dat is een van de redenen waarom het belangrijk is om ook na oplevering van een project betrokken te blijven en te communiceren over ontwerpaanpassingen, die nodig zijn om de fouten eruit te halen." Peter de Ruyter, landschapsarchitect bij Bureau Alle Hesper, geeft aan wat woonwijk Egelshoek in Heiloo zo bijzonder maakt.

Egelshoek, een nieuwbouwwijk van 188 woningen, gerealiseerd in de periode 1998-2001, is winnaar geworden van Stedelijke Interieur Waardering 2005. Van vijftien inzendingen voldeed Egelshoek volgens de jury onder leiding van Jan van Ginkel, Dienst Stadsbeheer Den Haag, het best aan de beoordelingscriteria van deze prijs.

Maquette Egelshoek. Het orthogonale plangebied van zo'n zeven hectare ligt op de overgang van een strandwal met bebossing, en een lager gelegen, nat weidegebied. De overgang van hoog naar laag loopt als een rechte lijn dwars door de wijk en is in het plan van Alle Hesper niet verhuld maar juist gedramatiseerd. Droog kreeg een kubusvormige bebouwing, nat is in stroken verkaveld (zie tekening links onder).

Stedelijke Interieur Waardering 2005, een initiatief van het vakblad Stedelijk Interieur in samenwerking met CROW, kijkt verder dan de oplevering van een project. Er wordt gelet op vier aspecten. Hoe verloopt de samenwerking van inrichting, ontwerp, uitvoering, beheer en gebruik? Hoe waarderen gebruikers de openbare ruimte? Hoe staat het met de beheerbaarheid van het ontwerp? En in welke mate is sprake van innovatie in product en werkwijze? Op deze onderdelen scoorde Egelshoek het best. "Landschappelijk is Egelshoek een bijzonder mooi en doordacht plan met een sterke eenheid in stijl. Dit is uitgewerkt in een natuurlijk ontwerp met integer materiaalgebruik zonder tuttigheid." Aldus het juryrapport. Wat dat plan dan zo doordacht maakt, legt De Ruyter uit: "Het plangebied van zo'n zeven hectare, een voormalig sportveldencomplex, met een noord-zuid gerichte hoofdstructuur, ligt op de overgang van een hoog gelegen, droge en zandige strandwal met bebossing, en een lager gelegen, venige strandvlakte, een nat weidegebied. De overgang van hoog naar laag, van droog naar drassig, loopt dwars door de wijk. Dit landschappelijk gegeven is uitgangspunt geworden van een driedeling in het stedenbouwkundig plan. De droge strandwal is bebost en opgedeeld in vierkante kavels. Tegenover het vierkanteraster van de strandwal ligt de strokenverkaveling van het lage deel met daarin een stelsel van watergangen. Deze twee karakteristieke landschapsdelen ontmoeten elkaar aan de voet van de strandwal in een langgerekte parkstrook met vijver met een hoog- en een laagwaterdeel. Dit park, een openbare ruimte met centrale vijver voorzien van een ovaal groen eiland, dramatiseert het hoogteverschil in de ondergrond, van circa één meter tussen strandwal en strandvlakte."

Watersysteem. Bestaande bomen en houtwallen op de strandwal zijn zoveel mogelijk gehandhaafd. Aanwezige boombeplanting werd aangevuld met acacia's; deze beplanting kan diep doordringen in de gebouwde omgeving. Dit als gevolg van de 'kruisbestuiving' tussen landschaparchitectuur en architectuur. Om zoveel mogelijk boombeplanting toe te kunnen laten heeft Duinker Van der Torre samenwerkende architecten verantwoordelijk voor het ontwerp van de woningen in dit deel van Egelshoek, gekozen voor compacte bouw in de vorm van gestapelde bosvilla's van drie, vier of vijf woningen. Het aldus ontstane, doorlopende groene gebied - met beukenhagen op de grens van privé-tuinen - heeft een semi-openbaar karakter gekregen, waarvan het beheer in handen is gelegd van een vereniging van eigenaren. De bebossing verwijdt zich tot een 'blauwe' zone ter hoogte van de centrale vijver. Deze waterpartij maakt deel uit van een gesloten watercircuit door de wijk. Losgekoppeld van het rioolstelsel heeft Egelshoek een geheel eigen watersysteem voor hemelwaterafvoer. Regenwater wordt deels geabsorbeerd door de met mos-sedum begroeide daken van de bosvilla's. Het overtollige water in dit deel van de wijk wordt zichtbaar afgevoerd via open hemelwaterafvoeren en wadi's naar de centrale vijver. In het lagere veenweidegebied zijn sloten gegraven die in verbinding staan met de vijver. Door dit watersysteem blijft hemelwater lang in de wijk en krijgt volop kans in te zijgen in de bodem. Om die reden is ook gekozen voor

Het plangebied wordt op de overgang van hoog naar laag terrein doorsneden door een meerlagige vijver met brug. Het strakke kader van de vijver contrasteert mooi met de wat ruige boerentuin begroeiing eromheen. De foto's onder geven een impressie van de groene setting van kubusvormige woonblokken op de beboste droge strandwal die via een strak vormgegeven brug (foto links) vanuit het veengebied toegankelijk zijn. Wadi's zorgen voor een natuurlijk transport van regenwater dat vanaf de bebouwing via kettingen (foto uiterst rechts) naar de grond wordt geleid.

smalle rijstroken en fietspaden, met een minimale bestrating, ontworpen in het Heilooër profiel. Tussen rijweg en fietspaden liggen groene bermen. Er zijn niet of nauwelijks trottoirs en bestrating voor parkeerplaatsen is uitgevoerd met grastegels. Groen en blauw werken zo nauw samen om een optimaal woonmilieu voor bewoners tot stand te brengen, een milieu waar ook de lokale flora en fauna goed kan gedijen. En het werkt, zegt De Ruyter: "Het gesloten watercircuit, waarvan de doorstroming optimaal verloopt door de natuurlijke hoogteverschillen, heeft een perfecte waterkwaliteit opgeleverd. Een van de beste waterkwaliteiten in Noord-Holland. Er groeit fonteinkruid!"

Samenhang. De kracht van Egelshoek zit in de samenhang, zegt De Ruyter. Hij wijst op de architectuur van de bosvilla's - met hun gevarieerde gelaagdheid perfect passend in de structuur van het 'in hoogte verspringende' landschap en de gelaagdheid van de centrale vijver. Die samenhang is een direct gevolg van de interdisciplinaire benadering. Industrieel vormgever (ontwerp van de vijverrand), landschaparchitect, ecooloog, architect, beheerder, opdrachtgever, gebruikers hebben goed naar elkaar geluisterd, voordat er één streep op papier werd gezet. Op verschillende niveaus wordt dat zichtbaar. Zo krijgt het groene karakter van de strandwal een accent door het uit het zicht houden van auto's. De bosvilla's van Duinker, Van der Torre, hebben parkeerplaatsen onder

de woningen. Parkeren (volgens De Ruyter 'een van de belangrijkste opgaven in de huidige stedenbouwpraktijk') heeft de architect hier geheel in overeenstemming met de groene uitstraling van de wijk opgelost. Ook op andere manieren respecteert de architect het groene concept dat landschapsarchitect De Ruyter voor ogen stond. De daken van de bosvilla's zijn begroeid met mos-sedum; via stalen kettingen in de gevel wordt overtollig regenwater zichtbaar afgevoerd en verzameld in de wadi's.

Strak kader. De bosvilla's van Duinker, Van der Torre samenwerkende architecten (voorbeeldprojecten Duurzaam Bouwen) zijn niet de enige resultanten van samenwerking die over de grenzen van het eigen vakgebied heen gaat. In dit kader is ook de samenwerking met ecooloog Nico van Gelderen en industrieel vormgevers Jacqueline Moors en Arjan Karsen exemplarisch. De laatste ontwierp de strakke, in hout uitgevoerde kaders van de bijna 160 meter lange en 50 meter brede vijver. Karsen deelde de vijver op in twee afzonderlijke, evenwijdig verlopende segmenten die ten opzichte van elkaar in hoogte verspringen, zodat ook de vijver meedoet aan de hoogteverschillen van de ondergrond. In de strakke omlijsting van de vijver is een ovale grassculptuur opgenomen. Water en deze groene ophoging in de vorm van een schiereiland worden doorsneden door een langzaamverkeerroute, waarvoor Moors een brug ontwierp. Aan de voet van dit schiereiland liggen ondiepe watergedeeltes, 'paddenpoefs', biotopen voor kikkers en amfibieën.

Dialoog voortzetten. De dialoog van partijen die betrokkenen zijn bij Egelshoek hield niet op bij de oplevering. Tot op heden, bijna vijf jaar nadat de wijk in gebruik werd genomen door bewoners, en beheer en onderhoud van start gingen, is er periodiek overleg. De Ruyter noemt dat 'tamelijk uniek': "Hoe gaat het doorgaan? Je maakt het definitief ontwerp en je wordt bedankt voor je inzet. Dat is het dan. Wij hebben erop aangedrongen, in Egelshoek, maar ook bij andere projecten van ons bureau, om langer betrokken te blijven. Want wij vinden het belangrijk om een plan te blijven begeleiden. In elk ontwerp zitten fouten - het blijft mensenwerk - en die fouten moet je in overleg met bewoners en beheerders oplossen, zodanig dat die oplossingen passen in het concept van het plan. Vaak zie je gemeentelijke diensten zelf aan de slag gaan, maar dan ontstaan er al gauw 'mismatches' die het duurzame aanzien van het plangebied, de samenhang, geweld aandoen." De periodieke bijeenkomsten met bewoners - die op het 'hogere' wijkgedeelte hun krachten hebben gebundeld in een Vereniging van Eigenaren - is een van de randvoorwaarden voor regelmatig en eenduidig beheer, aldus De Ruyter. Hij noemt dat contact 'uiterst zinvol' en geheel in de pas ook met de opgave van een landschapsarchitect: "Landschappelijk opgaven zijn nooit af. Bij de oplevering sta je pas aan het begin - dit wellicht in tegenstelling tot architectuur. Een gebouw is klaar maar het landschap groeit door! Om dat 'onophoudelijke' landschap in te kaderen in een concept dat je met z'n allen hebt afgesproken, dat vereist begeleiding van de landschapsarchitect in dialoog met gebruikers."

